

GROEN

Voorjaar 2008 - Nummer 50

IVN Afd. Vries en Eelde-Paterswolde

Bestuur IVN Eelde-Paterswolde

Voorzitter

De functie van voorzitter is op dit moment vacant.

Secretaris

Agaath AB-van Zanten

Goudsbloemweg 32
9765 HS Paterswolde
tel. 050-3093113
e-mail: agaath.ab@planet.nl

Penningmeester

Willem Zandt

Burg. J.G. Legroweg 19
9765 AD Paterswolde
tel. 050-3094264
e-mail: wzandt@hetnet.nl
giro IVN: 0820257

Bestuursleden

Henk von Eije

Burg. Legroweg 8
9765 AE Paterswolde
tel: 050-3092973
e-mail: j.h.von.eije@rug.nl

Vera Troost-van Dalen

Hortensiaweg 3
9765 HA Paterswolde
tel. 050-3090989
e-mail: ivn.eelde@planet.nl

Bestuur IVN Vries

Voorzitter

Kees Andriessse

Groningerstraat 30
9481 TD Vries
tel. 06-53676586
e-mail: keesandriessse@orange.nl
zie secretariaat IVN Eelde/Paterswolde

Secretariaat

Penningmeester

Jan Vrielink

Soltstede 29
9481 HL Vries
tel. 0592-542811
e-mail: vrielink-jan@wanadoo.nl
Rabo rek.: 3665.69.309

Bestuursleden

Jan Fekkes
(waarnemend voorzitter)

Nieuwe Rijksweg 35
9481 AP Vries
tel. 0592-541322
e-mail: fekkesj@zonnet.nl

Wil Folkers

Bannerschulte 31
9481 HT Vries
tel. 0592-542732
e-mail: w.folkers@wanadoo.nl

Inhoud

Voorwoord.....	5
Mooie en druk bezochte afsluiting van het jubileumjaar.....	6
Speerpuntenlied: 60 jaar natuurbescherming en natuureducatie in Eelde-Paterswolde.....	7
Boekje "Polders rond de Oude Aa" (met wandeling).....	9
Jaarverslag 2007 van de afdelingen Vries en Eelde-Paterswolde.....	10
Overzicht IVN activiteiten 2007.....	12
Jaarverslagen Werkgroepen.....	13
BROM - Stand van zaken uitbreiding vliegveld Eelde.....	13
BROM - Stand van zaken biovergister.....	13
Jeugd - De Jeugdclub (6-8 jaar).....	15
Jeugd - De Jeugdclub (8-12 jaar.).....	16
Vogels - Wintervogels in atlasblok 12-23.....	17
Vogels - Topjaar voor onze kerkuil.....	19
Vogels - Voorkomen Bonte vliegenvanger in Eelde-Paterswolde (vervolg).....	20
Vogels - De stand van de huiszwaluwen in Eelde-Paterswolde.....	22
Vogels - Broedvogels van de Landgoederen in Eelde-Paterswolde...	23
Vlinders - Nog steeds vlinderkampje in wording.....	24
Valkerij.....	25
Programma IVN Eelde/Paterswolde en Vries. 2008.....	28
Programma IVN Zuidlaren.....	32
Het Friescheveen, een beschrijving.....	33
Genieten vanuit de huiskamer.....	37
Nacht van de nacht 2007 in Eelde-Paterswolde.....	37
Gedichten tijdens De nacht van de nacht.....	39
Natuurwerkdag in Bongveen.....	39
De Snertwandeling.	41

Lezing over ontwikkelingen en beheer van natuurterreinen in Noord Drenthe m.n. omgeving Vries.....	43
Lezing over in Nederland voorkomende uilen op 7 februari 2008.....	45
Uileballen.....	46
Ganzenexcursie Lauwersmeergebied op 9 februari 2008.....	47
Lauwersmeergebied 09-02-2008 - Soortenlijst vogels.....	48
Inwoners van stad en lande.....	49
Recreatiedruk in natuurgebieden en concept-natuurvisie polders Lappenvoort en Oosterland.....	49

Voorwoord

Van de besturen

Voor u ligt de eerste nummer van Groen van 2008. Het IVN Eelde-Paterswolde heeft definitief het jubileum afgesloten en nu maken we ons met het IVN Vries op voor het nieuwe voorjaar.

De activiteitencommissie heeft weer een fraai programma voor u samengesteld.

Ook zijn er verslagen van een aantal activiteiten te lezen.

Hierbij ook een verzoek van de redactie van Groen: heeft u iets leuks, moois, ontroerends meegemaakt of heeft u een opmerkelijke waarneming, maak er een foto van, schrijf er een stukje over en stuur of mail dit naar de redactie. Ook tussentijds kunt u uw ervaringen met anderen delen, door een verslagje eventueel voorzien van foto's naar onze webmaster Herman Boerma te sturen.

Op de website vindt u de meest actuele informatie over onze activiteiten. Wilt u op een onderwerp graag wat dieper ingaan of meer mee bezig zijn, sluit u dan aan bij een van de werkgroepen. De coördinatoren staan op de lijst aan de binnenkant van de omslag. U kunt altijd een paar keer meelopen om te zien of het iets voor u is.

Dit voorjaar is ook de commissie gestart die een voorstel zal presenteren voor de toekomst van onze beide IVN-afdelingen. Het bestuur heeft de commissie gevraagd met een constructief voorstel te komen zodat de samenwerkingsregeling formeel kan worden. Dit voorstel zal uiteindelijk op een ledenvergadering dit jaar aan iedereen voorgelegd worden.

De besturen wensen iedereen een groen en hopelijk zonnig voorjaar toe.

Namens de besturen van IVN Eelde-Paterswolde en IVN Vries

Vera Troost

Kees Andriessse

Mooie en druk bezochte afsluiting van het jubileumjaar

Zaterdag 17 november was de afsluiting van het jubileumjaar.

Om 13.00 uur waren 35 personen getuige van de aanplant van de zesde walnotenboom van het klimaatbosje op een graslandje bij het Vlinderkampje De Duinen. (Vijf bomen waren een dag eerder door Landschapsbeheer Drenthe geplant.) Jille Elander en Jur van Dalen (directeur IVN landelijk) hielden een toespraakje. Ook de heer Assies, wethouder van Tynaarlo, was aanwezig.

Om 14.00 uur werd de afsluiting voortgezet in Ons Dorpshuis. 85 personen waren aanwezig, onder wie de gedeputeerden van de provincie Groningen (hr. Hollenga) en Drenthe (hr. Munniksma) en de wethouders van de gemeenten Haren (hr. Niezen) en Tynaarlo (hr. Assies). Evenals in april bij de opening van ons jubileumjaar stonden nu ook jubileumgebakjes en koffie klaar. Als algemeen coördinator gaf Leo Stockmann een korte PowerPoint-presentatie over de jubileumactiviteiten van dit jaar: opening in april, tentoonstelling in mei, jaarmarkt in juni, vlinderkampje in september en nu dus de afsluiting (zie onze site en herfstnummer van Groen voor verslagen en foto's).

Ruud Kreetz van Natuurmonumenten hield een PowerPoint-presentatie over de maatschappelijke ontwikkelingen en ontwikkelingen van natuur en landschap rondom Eelde-Paterswolde, met een visionaire doorkijk tot 60 jaar na nu. Zijn laatste plaat was een toekomstig landschapsbeeld van de oostelijke polders met Oude Aa, gezien vanuit het perspectief van hoog overvliegende vogels. Deze tekening, gemaakt door Ulco Glimmerveen, is opgenomen in het boekje 'De polders rond de Oude Aa'. Natuurmonumenten bezit veel grond rondom Eelde-Paterswolde.

Anne van der Zijpp, auteur van en maker van de foto's in dat boekje, bood het boekje aan de vier politici en Jur van Dalen aan. De heer Assies gaf namens politici daarop een korte reactie. Hij had alle waardering voor de inzet van het IVN, prees het boekje en hoopte dat wij ons blijven inzetten voor natuur en landschap. Dat geen van de gedeputeerden iets zei was een toch wat magere bijdrage van hun kant. Aan het eind van de bijeenkomst hield Pieter Posthumus van Landschapsbeheer Drenthe nog een toespraakje. Hij noemde het grote belang van vrijwilligerswerk voor het op kw aliteit houden van het landschap.

De Gringo's vermaakten ons met hun muziek (accordeon, gitaar) en zang. Leo Stockmann had een speciaal jubileumlied geschreven, dat twee keer kon worden meegezongen. Alle aanwezigen kregen het prachtige boekje "De polders rond de oude Aa". Henk von Eije had de middag in Ons Dorpshuis geopend en eindigde deze ook. Hij dankte de jubileumcommissie, de speerpuntwerkgroepen en anderen voor hun geweldige inzet en dankte

de sponsors en de leden die een extra bijdrage hadden gegeven om alle activiteiten mogelijk te maken.

Het was een mooi slot van ons jubileumjaar.

Leo Stockmann

Speerpuntenlied: 60 jaar natuurbescherming en natuureducatie in Eelde-Paterswolde

(Melodie: 'The Wild Rover' van The Dubliners)

*Het **eerste speerpunt** / in april
Over historie / een wan-an-deling
En ook nog ju- / bileumtaart
Het jaar is nu / als feest verklaard*

Refrein:
Natuurbescherming / 60 jaar
We hebben het goed / voor elkaar

*Het **tweede speerpunt** / was in mei
Kunst door jong en oud / mooi op een rij
Met prijs voor raaf / en ooievaar
Het dorp liep uit / voor kunstenaar*

Refrein

*Het **derde speerpunt** / was in juni
Een mooi natuurlab / een stand en zie
Zelfs nieuwe do- / nateurs erbij
Natuurlijk zijn we / daarom blij*

Refrein

*Het **vierde speerpunt** / septem-em-em-ber
Een prachtig vlinderkamp / remem-em-em-ber
Aurelia / en honingbij
En heel veel info / daar vlakbij*

Refrein

*Het **vijfde speerpunt** / novem-em-em-ber
Landschap als een tijds / kalen-en-en-der
Een kleurrijk boek / je in de hand
Van Oude Aa / en polderland*

Refrein

*Een jaar aller / lei activiteit
En leden tot zeer / veel werk bereid
IVN krant / en radio
Een jaar vol ju / bileumshow*

Refrein 2 keer !!

*Lang zal 't IVN leven
Lang zal 't IVN leven
Lang zal 't IVN leven in de Gloria
In de Gloria
In de Gloria
Hieperdepiep hoera.*

Tekst: Leo Stockmann
Muziek: De Gringo's
17 november 2007

Boekje “Polders rond de Oude Aa” (met wandeling)

U als lid of donateur van IVN Eelde-Paterswolde of IVN Vries heeft dit prachtige boekje gekregen. Een heel mooi cadeau van het jubilerende IVN Eelde/Paterswolde (in 2007, 60 jaar natuureducatie en – bescherming). Het boekje heeft een goed leesbare tekst, bevat vele prachtige kleurenfoto's van het landschap en de natuur van het poldergebied ten oosten van Eelde-Paterswolde en er is een wandeling in beschreven.

Inmiddels zijn we door onze 500 eerst gedrukte exemplaren heen. Overleg met de drukkerij heeft er toe geleid dat we nog eens 300 exemplaren hebben 'gekregen'. En die willen we natuurlijk ook graag kwijt. U kunt het boekje op uw beurt cadeau doen aan familie, vrienden of kennissen. Het boekje kost € 6,- Daag hen uit het poldergebied te verkennen.

Mocht u geen lid of donateur zijn en toch dit nummer van Groen inzien, dan kunt u uiteraard het boekje ook kopen.

Verkooppunten:

IVNw inkeltje, beheerster Agaath AB, 050-3093113, Willem Zandt, 050-3094264 of 06 5160 6409,

VVV kantoor Bähler Boermalaan Paterswolde of de Brunaw inkel in Eelde.

Bibliotheek Vries
Werkgroep publiciteit

Foto: Ynze de Boer

Jaarverslag 2007 van de afdelingen Vries en Eelde-Paterswolde.

Bestuur: Dit is het derde jaar dat de besturen van de twee aparte IVN afdelingen hun bestuurstaken gezamenlijk hebben uitgevoerd. Vandaar dit gezamenlijke jaarverslag in ons gezamenlijk verenigingsblad.

De besturen bestonden dit jaar uit de volgende leden:

IVNVries		IVN Eelde-Paterswolde
Kees Andriesse	voorzitter	vacant
Vacant	secretaris	Agaath AB
Jan Vrielink	penningmeester	Willem Zandt
Jan Fekkes	bestuurslid	Henk von Eje
Wil Folkers	bestuurslid	Vera Troost-van Dalen

Vera Troost bleef in afwachting van een opvolger aan als lid, maar heeft haar functie als voorzitter neergelegd en haar bestuursactiviteiten op een uiterst laag pitje moeten zetten. Het secretariaatswerk van IVN Vries werd gedaan door Agaath AB. Een groot probleem blijft voor beide afdelingen het vinden van nieuwe bestuursleden. Het afgelopen jaar zijn we er niet in geslaagd de vacatures op te vullen en vervanging te vinden voor vertrekkende bestuursleden.

Ledenbestand (per 31 december 2007):

	Leden	Donateurs	Jeugdleden
IVN Vries	68	7	
IVN Eelde-Paterswolde	141	68	9

60-jarig jubileum IVN Eelde-Paterswolde. Voor de afdeling Eelde-Paterswolde stond het jaar 2007 in het teken van het 60-jarig jubileum. Onder leiding van de jubileumcommissie en met medewerking van een groot aantal leden werden een vijftal succesvolle speerpuntactiviteiten georganiseerd. Verslagen daarover kunt u lezen in deze en de vorige afleveringen van Groen.

Excursies en Lezingen. Naast de jubileumactiviteiten gingen de normale lezingen en excursies gewoon door. U vindt een overzicht elders in Groen. Zij werden over het algemeen goed bezocht.

Cursussen: Er werden dit jaar twee cursussen gegeven. Een vlindercursus met 25 deelnemers, gegeven door Minko van der Veen, gevolgd door een excursie naar de vlindertuin in Zuidwolde. In oktober volgde een paddenstoelencursus onder leiding van Ben Westerink met 22 deelnemers. De cursus bestond uit twee theorieavonden en twee excursies.

Werkgroepen: De verslagen van de al bestaandewerkgroepen vindt u elders in dit blad.

Een nieuwe werkgroep is opgericht die het door Natuurmonumenten in bruikleen gegeven kampje bij het landgoed "De Duinen" omtovert tot een vlindertuin.

Het bestuur heeft een commissie benoemd, die het bestuur moet adviseren over de toekomstige samenwerking tussen de beide afdelingen. Daarin hebben zitting: Jan Vrielink, Wietske Jonker, Jille Elander, Agaath AB met Tineke van den Berg als voorzitter. Zij zijn begin januari aan de slag gegaan.

Het afgelopen jaar is ook een groepje IVN-ers actief geweest met overzetacties van padden op plaatsen waar jaarlijks sprake was van een duidelijke paddentrek. Ook de gemeente hielp mee door het plaatsen van waarschuwborden en het verschaffen van veiligheidshesjes. Door het zeer wisselvallige weer was er geen duidelijke piek in de paddentrek.

Samenwerking met IVN-Zuidlaren. Afsproken is dat de leden van de drie afdelingen onder dezelfde voorwaarden aan elkaars activiteiten kunnen deelnemen.

Overleg met de Gemeente Tynaarlo vindt voornamelijk plaats via onze werkgroep Brom. In een aantal gevallen wordt daarin ook met IVN Zuidlaren samengewerkt, zoals bij het opstellen van het gemeentelijk Bomenbeleidsplan.

Het IVN District Drenthe. Enkele bestuursleden bezochten de beide districtsvergaderingen

Communicatie tussen en met de leden. Vanouds verschijnt er twee keer per jaar een nummer van Groen. Dat is in deze tijd niet meer voldoende. Daarom wordt op steeds grotere schaal gebruikt gemaakt van e-mail. Jammer genoeg hebben nog lang niet alle leden hun mailadres aan het secretariaat doorgegeven. Daardoor missen zij veel tussentijdse informatie over allerlei activiteiten. **Daarom een dringend oproep om hun emailadres door te geven aan Agaath AB: agaath.ab@planet.nl of aan Wil Folkers: w.folkers@wanadoo.nl.**

Onze website: www.ivneelde.nl begint er steeds professioneler uit te zien. Vooral door de vogelaars wordt er steeds meer gebruik van gemaakt. Van andere werkgroepen worden er tot nu toe te weinig berichten en verslagen doorgegeven. Dat is jammer voor de toenemende groep mensen die gewend is om inlichtingen van het internet te halen. Een oproep om er wat aan te doen.

Ten slotte wil ik nog vermelden dat de afdeling Eelde-Paterswolde dit jubileumjaar 17 nieuwe leden heeft mogen begroeten en de afdeling Vries 3 nieuwe leden.

U bent van harte welkom. Ik hoop dat u al uw weg gevonden heeft naar onze lezingen, en excursies of contact heeft gezocht bij een van onze werkgroepen.

Agaath AB

Overzicht IVN activiteiten 2007

datum	spreker/inleider	onderwerp	aantal
23-jan	Koen Vogt	lezing over kerkuilen	40
21-feb	Geert de Vries	lezing over vlinders	35
20-mrt	Meindert van Nieff	lezing bomen en struiken	20
20-mrt	Jan Menzinga	stereodia's Natuur	15
4-apr	Minko van Veen	vlindercursus	25
14-apr	IVN Vries	plantenruilbeurs "Bosch en Vaart"	20
21-apr	IVN E/P	opening 60jarig jubileum	90
28-apr	IVN E/P	plantenruilbeurs Jopie Kardol	25
13-mei	Anne v.d.Zijpp	vroege vogelexcursie "De Braak"	9
mei	IVN E/P	expositie kunstwerken De Wieken	veel
2-jun	Roel Douwes	plantenexcursie Kappersbult	4
9-jun	IVN E/P	eelderjaarmarkt	veel
4-aug	Joop Verburg	vlinderexcursie in Zuidwolde	15
15-sep	IVN E/P	opening Vlinderkampje De Duinen	50
okt-nov	Ben Westerink	paddenstoelencursus	22
27-okt	Leo Stockmann	nacht van de nacht	17
3-nov	IVN E/P	natuurwerkdag Bongveen Yde	15
6-nov	Al Gore	the inconvenient truth	30
17-nov	IVN E/P	afsluiting Jubileum IVN E/P	85
28-dec	IVN E/P en Vries	snertwandeling rondom Yde	30

Jaarverslagen Werkgroepen

BROM - Stand van zaken uitbreiding vliegveld Eelde

In 2001 maakten de IVN afdelingen Vries en Eelde/Paterswolde bezwaar dat de gevolgen van baanverlenging voor de natuur niet onderzocht waren. Op vijf kilometer afstand van het vliegveld begint het Zuidlaardermeergebied. Dit is beschermd door de Europese Vogelrichtlijn.

Als baanverlenging met 700 meter doorgaat moeten de houtwallen en een groot deel van de Eekhoornstraat verdwijnen. Dit is leefgebied van vijf soorten beschermde vleermuizen.

In 2003 gaf de Raad van State het IVN gelijk. Het ministerie moet de regels van de Europese natuurwetgeving naleven, en zorgvuldig onderzoek doen naar de gevolgen van aanleg en gebruik van de langere baan. In mei 2007 heeft het IVN ingebracht dat de conclusie dat meer en zwaarder vliegverkeer boven het Zuidlaardermeergebied geen 'significante' effecten zouden hebben op de overwinterende Kolganzen, niet door het rapport onderbouwd zijn.

In juli 2007 heropende de Raad van State het onderzoek en stelde vragen aan de Europese Commissie. Het gaat dit keer over de toepassing van het Europees mededingingsrecht. Het vliegveld is een onderneming, en subsidie voor een onderneming moet aangemeld worden bij de Europese Commissie. Dat is niet gebeurd.

Op de zitting op 28 februari 2008 zal het dus weer gaan over toepassing van Europese wet- en regelgeving. Dit geeft een déjà vu gevoel.

Wietske Jonker-ter Veld

BROM - Stand van zaken biovergister

Op de grens van de oude gemeente Vries, aan de rand van het Oostervoortse diep staan al jaren lang drie mestsilo's van zes meter hoog. Ze liggen vrij opvallend op de hoek Roderweg en Bongveenweg waar het fietspad afslaat over het sluisje.

Op deze plaats heeft de gemeente Tynaarlo een vrijstelling gegeven voor de bouw van een industriële biovergistingsinstallatie van 12 meter hoog waar gemiddeld 100 ton per dag wordt verwerkt. Het Oostervoortse diep wordt heringericht voor natuurontwikkeling en waterberging. De gave aanblik van dit beekdal wordt straks verstoord door dit complex.

De gemeente stelt dat het een milieuvriendelijk agrarisch gebeuren is; er wordt biogas gewonnen. In de installatie wordt mest vergist samen met mais, afval uit de levensmiddelenindustrie en dergelijke. Hieruit komt methaan vrij dat in een zogenaamde warmte-kracht koppelingsinstallatie wordt omgezet in electriciteit en warmte. De electriciteit wordt verkocht als groene

stroom en de warmte wordt grotendeels met koelers naar de buitenlucht afgeblazen. De installatie is dus energie-inëfficiënt.

Er zijn voorbeelden van milieuvriendelijke toepassing van de vergisting van mest met afval uit de landbouw. Wanneer een dergelijke installatie op het erf van bijvoorbeeld een kuikenmester staat, die de warmte gebruikt, is er sprake van milieu-efficiëntie.

In het Bunnerveen wordt de meeste mest van ver aangevoerd, en moet het digestaat waarin alle mineralen zitten, afgezet aan agrarische bedrijven buiten het gebied. Dit betekent forse verkeersstromen op de amper drie meter brede ruilverkavelingswegen.

Om al deze redenen zet het IVN de bezwaren door.

Wietske Jonker-ter Veld

Jeugd - De Jeugdclub (6-8 jaar)

In de herfst hebben we weer toffe dingen gedaan.

Wat dacht je van diersporen zoeken? Wat dieren allemaal in de natuur achterlaten!

Alle etensresten laten ze gewoon liggen, en poepen en plassen doen ze ook al niet op de wc.

Hun braak(ballen) spugen ze zomaar op de grond.

Voor ons is dat leuk, want daaraan kunnen wij zien welk dier daar geweest is!

Mensen laten ook veel sporen na in de vorm van afval. Dat hebben we gemerkt. We hebben alle afval opgeruimd bij de Baggelwieken: allemaal blikjes, zakjes en andere troep.

Wat hebben we nog meer gedaan. Oh ja.

Hutten bouwen! In het koepeltjesbos. Daar lag erg veel snoeimateriaal en dus konden wij lekker bezig.

Er groeiden ook mooie paddenstoelen.

Daarnaast hebben we over zaden en vruchten geleerd en zijn we naar de vogelkijkhut geweest. Ook hebben we nestkasten schoon gemaakt en een quiz gedaan over vogels.

We hebben een voederplank getimmerd en vetbollen gemaakt om de vogels te kunnen voeren!

Als slot hebben we met elkaar heel erg lekkere pannenkoeken gegeten!

Dit is onze hut

Fokke legt iets uit over vruchten en zaden

Jeugd - De Jeugdclub (8-12 jaar.)

Op 9 februari 2008 verzorgden wij alle dieren in de kinderboerderij van "de Brink" in Vries.

Op "de Brink" wonen mensen die gehandicapt zijn. Door de week verzorgen zij de dieren van de kinderboerderij, maar in het weekend zijn ze vrij. Dan zijn de voervrijwilligers aan de beurt.

Wij gaven hooi en water en brokken aan het kalf, de ezels, de varkens, de geiten (die al hele lieve jongen hadden) en de schapen, de konijnen en de cavia's. We gaven de poezen te eten, en ook de 5 parkieten en de kanarie. We hebben eieren geraapt, de kippen legmeel gegeven en de kalkoen, de eenden en de ganzen gevoerd.

Veel dieren hebben ze daar hè. Jullie begrijpen dat het veel werk was. Maar we vonden het wel erg leuk om te doen, en gelukkig was er een gezellige kantine waar we even konden uitpuffen. We hebben ook nog even gespeeld met een muziekwaterpomp (als je wilt weten wat dat is moet je er maar eens gaan kijken) en met stapstenen waar dierengeluid uit komt als je er op springt. Echt tof.

Een andere keer bezochten we het Hunebeddenmuseum in Borger; visten we naar kikkers, kevers en salamanders in de Braak. Ook bezochten we de beestenbende van Gerda en Saskia bij Lemferdinge, bouwden we mee aan een winterverblijf voor amfibieën in onze nieuwe vlindertuin en werkten hard mee op de natuurwerkdag in het Bongveen bij Yde waar veel bosjes gedund en petgaten weer uitgediept werden.

We sloten het jaar af met het maken van kerstkransen en vetbollen voor de vogels.

Aafke Pot-Ellen

Het voeren van de ganzen en eenden

Vogels - Wintervogels in atlasblok 12-23

(Vries, Donderen e.o.)

Bijna vanaf het begin van de wintervogeltellingen van de Werkgroep Avifauna Drenthe, d.w.z. vanaf 1997, hebben wij als vogelwerkgroep MN Vries daaraan meegedaan. Volgens het toen gebruikelijke systeem werden in een volledig atlasblok (25 km²) in januari zo goed mogelijk alle aanwezige vogels geteld. De provincie werd voor een groot deel gebiedsdekkend op deze manier gecontroleerd. We werden soms verrast door grote aantallen, andere jaren viel de oogst tegen. Natuurlijk speelden de weersomstandigheden een rol, maar we waren vrij in onze keuze om er bepaalde dagen wel of niet op uit te gaan. Het grote manco aan deze methode was dat de mate van vrijheid te ruim was. Sommige tellers vatten hun taak serieuzer op dan andere: het gebeurde b.v. dat tellers eenmaal door een open gebied fietsten en noteerden wat ze zagen, andere gingen meermalen in hun telgebied op stap en noteerden dan de grootste aantallen per soort die er voorkwamen. Doordat de telmethode veel tijd kostte werden de tellingen over verschillende dagen uitgesmeerd wat de kans op dubbeltellingen in de hand werkte (denk b.v. aan groepen spreeuwen, kramsvogels, stormmeeuw en enz.).

Omdat de WAD graag zo betrouwbaar mogelijke resultaten wilde hebben is met ingang van 2005 een andere methode ingevoerd. Per atlasblok worden 10 punten bepaald waar gedurende 5 minuten alle vogels geteld worden. Daarna worden in een daaraan grenzend proefvlak de vogels geteld en in een aparte kolom genoteerd. Het is van belang dat er ieder jaar op dezelfde manier geteld wordt en dat de oppervlakten van de proefvlakken bij benadering bekend zijn.

Voor de provincie Drenthe zijn 10 verschillende habitats vastgesteld. De verkregen aantallen vogels worden dan geëxtrapoleerd naar de totale

oppervlakte van het betreffende habitat voor geheel Drenthe. In ons atlasblok komen 5 van de 10 mogelijke habitats voor, n.l. open agrarisch landschap, half open agrarisch landschap, gemengd bos, open heide en de dorpskom van Vries en Donderen.

Van de resultaten over de jaren 2005 t.m. 2008 volgt hier een kort overzicht.

2005 : Aantal soorten 29; aantal waarnemingen 380; grootste aantallen : Kauw 81, Kievit 44, Stormmeeuw 43, Sijs 35.

2006 : Aantal soorten 29; aantal waarnemingen 589; grootste aantallen : Kramsvogel 325; Kauw 41; Wulp 39.

2007 : Aantal soorten 29; aantal waarnemingen 473; grootste aantallen : Spreeuw 130; Kauw 110; Smient 98.

2008 : Aantal soorten 33; aantal waarnemingen 329; grootste aantallen : Sijs 62; Kauw 43; Nijlgans 36; Roek 28.

Zeldzame soorten voor wat betreft deze inventarisatie, d.w.z. soorten die maar eenmaal zijn waargenomen in de hele periode van 4 jaar : Kleine Bonte Specht, Zwarte Specht, Aalscholver, Havik, Blauwe Kiekendief en Grote Lijster.

De volledige lijsten met waarnemingen zijn voor belangstellenden beschikbaar. Voor meer informatie over deze tellingen en veel andere wetenswaardigheden verwijs ik u naar www.avifaunadrenthe.nl.

Namens de Vogelwerkgroep IVN Vries,

Kees Bouter.

Vogels - Topjaar voor onze kerkuil

Overzicht van de broedgevallen in 2007

nr.	atlasnr.	naam	kast	2007	2006	2005	2004	2003
1.	12-13-25	S.v.d. Goot	x'93	1	1	3-3	3-2	3-4
2.	12-13-14	B.v. Bergen	x'93	3-6++	3-4	3-4	3-5+	3-4
3.	12-13-23	T. Bouwman	x'90	3-3	3-2		3-2	
4.	12-13-44	G.Grootdonk	x'90	5-4-1		5-1-9	5-3-1	3-3
5.	12-14-31	W. Faber		3-9		3-3	3-5	
6.	12-13-25	J. Smid				3-4		
7.	12-13-14	P. Terwal	x'92	5-2-6				
8.	12-13-43	Fam.de Hoop		3-4	3-2			3-3
9.	12-14-31	Krooneman	x'02					3-2
10.	12-13-15	Vennebroek	x		3-4	3-3	3-4	3-4
11.	12-13-35	P.v.d. Molen	x					
12.	12-13-25	J. Jongepier	x'96	3-4	1	3-4	3-5+	3-3
13.	7-53-35	M. Bonder	x'96	3-5+	1	3-4		
14.	12-14-31	S. Knaap	x'00	3-3	3-3	5-0-4	1	1
15.	12-13-25	G. Dijkstra	x'99	1				
16.	12-13-14	Fam. Nigten	x'04					
17.	12-13-16	Meerschap	x'03			3-3		
18.	12-13-43	Fam. P. Weesie	x'04	1				
19.	12-13-43	Fam. Brookman	x'06	1				
20.	12-13-43	Arnold Pilon	x'06					
21.	12-13-25	Fam.vd.Bospoort	x'06	5-2-1	3-3			

kodes:

- 1: 1 uil aanwezig, niet broedend
- 2: 2 uilen aanwezig, niet broedend
- 3-5(+): 2 uilen aanwezig, 5 jongen (bijvoorbeeld)(+= en 2e br. += = 3^e)
- 4-6: 2 uilen aanwezig, 6 eieren, dus geen jongen
- 5-4-1: 2 uilen aanwezig, 4 jongen, 1 ei/ dood jong
- x: kast geplaatst en voor zover bekend in welk jaar.

resultaat:

- 1994: 3 uitgevlogen jongen en 5 dood
- 1995: 5 uitgevlogen jongen en 6 dood
- 1996: 8 uitgevlogen jongen, 1 dood en 1 nest met 5 eieren verstoord
- 1997: 3 uitgevlogen jongen en 3 jonge bosuilen!!!
- 1998: 9 uitgevlogen jongen en 2 jongen dood
- 1999: 8 uitgevlogen jongen, waarvan 3 bosuilen
- 2000: 15 uitgevlogen jongen, waarvan 1 bosuil (2 dood in de kast)
- 2001: 13 uitgevlogen jongen en 3 jongen dood
- 2002: 7 uitgevlogen jongen

2003: 23 uitgevlogen jongen
2004: 34 uitgevlogen jongen en 1 dood jong (incl.8 jongen uit 2 br.)
2005: 29 uitgevlogen jongen en 8 dode jongen.
2006: 18 uitgevlogen jongen
2007: 51 uitgevlogen jongen en 13 dode jongen.

Door een zacht en mooi voorjaar kwamen enkele kerkuilen in ons dorp reeds vroeg(maart) aan het leggen. Ook de maanden erna bleven de kerkuilen hun ei leggen, waardoor een zeer verspreid beeld ontstond van het aantal broedgevallen. De gemiddelden van ei tot uitgevlogen jongen waren hoger dan voorgaande jaren. Met uiteraard dank aan de vele muizen. Door het aanhoudende zachte weer (helaas ook nat) en de goede muizenstand gingen enkele paren voor de 2^e keer leggen. Inmiddels zelfs een paar voor de derde keer, waardoor de sloop van een boerderij zelfs uitgesteld moest worden. Zeer uniek. Zie voor verslag hiervan en overige informatie onze website(ivneelde.nl).

Willem Zandt

Vogels - Voorkomen Bonte vliegenvanger in Eelde-Paterswolde (vervolg)

In de vorige aflevering van Groen had ik een verslag van een onderzoek gepubliceerd over het voorkomen van de Bonte vliegenvanger in Eelde-Paterswolde in het jaar 2007.

De bedoeling is dit onderzoek een aantal jaren te doen om inzicht te krijgen in de ontwikkeling van het aantal territoria van deze soort. Hiervoor doe ik een beroep op jullie medewerking.

Ik verzoek jullie omw aarnemingen aan mij door te geven van - zingende - Bonte vliegenvangers en eventuele broedgevallen van deze soort. Je kunt dit het eenvoudigst doen op mijn e-mailadres; een berichtje in mijn brievenbus of een telefoontje kan natuurlijk ook.

Graag de precieze datum en plaats vermelden. De zangperiode van de Bonte vliegenvanger is van half april tot begin juni; in mei zijn de meeste te horen.

NB. In het verslag in de vorige Groen is een storende fout binnengeslopen. De nummering van de verklaring bij de kaartjes is op een onnaspeurlijke wijze verschoven. Voor wie nog de moeite wil nemen dat verslag nog eens te bekijken hierbij het juiste lijstje.

Verklaring nummers op het kaartje:

1. bewoonde nestkast foto's AZ
zang 28/4; 6/05; 11/05; 17/05 (SR)
2. zang 6/05 (SR)
3. zang 6/05 (SR); 12/05 (HB)
4. zang 6/05; 7/05 (HB)
5. zang 6/05 (HB)
6. zang 6/05 (SR)
7. zang 5/05; 6/05 (SR); 7/05; 12/05 (HB)
8. 24/05; 27/05 (LS)
9. zang 23/04; 24/04 (SR)
10. zang 14/04 (SR)
11. zang, bewoonde nestkast 6/05 (SR)
12. zang 4/05 (SR)
13. zang 6/05 (SR)
14. zang, bewoonde nestkast 6/05 (SR)
15. zang 13/05 (SR)

Verklaring afkortingen: HB: Herman Boerma; SR: Sieds Rienks; AZ: Anne v.d. Zijpp; LS: Leo Stockmann; FN: Fred v.d. Noord

Sieds Rienks
Drostweg 12
9761 CP -- Eelde
tel. 050-3092565
email: sgrienks@home.nl

Bonte Vliegenvanger

Vogels - De stand van de huiszwaluwen in Eelde-Paterswolde

Sinds jaar en dag worden er in Eelde-Paterswolde huiszwaluwen geteld. In de loop der jaren zijn de tellingen uitgevoerd door verschillende personen. In 2007 hebben wij de telling overgenomen van Anne van der Zijpp. Hij heeft ons de kneepjes van het vak bijgebracht.

In totaal hebben we 158 bezette nesten vastgesteld. De meeste hiervan zaten in de omgeving van de Hoofdweg / Zuideinde (51). Bij de Meerweg werden 45 nesten vastgesteld. In de Schildersbuurt, Spierveen en de Bloemenbuurt zaten bij elkaar op geteld 38 nesten. In de Vogelbuurt waren het er 14 en in Eelderwolde slechts 10.

Huiszwaluwen bouwen hun nesten meestal jaren lang op dezelfde plek. Verrassend was het te vernemen dat er in de wijk Ter Borch op enkele nieuw gebouwde huizen zwaluwen tot broeden kwamen. Op een vrij grote afstand van de ons bekende locaties, wat ongebruikelijk is.

Het totale aantal nesten in Eelde-Paterswolde lijkt te zijn toegenomen (zie tabel). Hierbij moet een kanttekening worden geplaatst. Ieder jaar worden er nieuwe adressen ontdekt waar de zwaluwen broeden. Deze nieuw ontdekte locaties zijn op dat moment vaak al jaren in gebruik. Dit maakt het moeilijk om de totalen tussen de jaren te vergelijken. Om toch iets te kunnen zeggen over eventuele toe- of afnames is gekeken naar het aantal nesten op de locaties die al vanaf het jaar 2000 bekend zijn. Op deze jaarlijks getelde adressen is het aantal huiszwaluwen vrij constant (gemiddeld 109).

Overzicht van het aantal huiszwaluwen in Eelde-Paterswolde.

Jaar	vanaf 2000 jaarlijks geteld	na 2000 nieuw ontdekt	Totaal
2000	113	0	113
2001	109	1	110
2002	108	3	111
2003	122	6	128
2004	77	13	90
2005	122	26	148
2006	106	52	158
2007	113	45	158

Joke Poel & Jeroen Nienhuis

Vogels - Broedvogels van de Landgoederen in Eelde-Paterswolde

Afgelopen jaar hebben Herman Boerma, Martijn Bakker, Lieuwe van Welie en Jacob de Bruin de broedvogels geïnventariseerd op de Landgoederen De Braak, Vennebroek en De Duinen. Toevallig werd Landgoed Vosbergen door Bertus Bats onder de loep genomen wat broedvogels betreft. De uitkomsten geven een mooi inzicht in de huidige broedvogelbevolking en in de veranderingen van de afgelopen jaren.

De broedvogelbevolking van de landgoederen is laatste tien jaar sterk veranderd. Deze verandering is niet altijd positief. Er zijn een groot aantal soorten niet of nauwelijks meer aangetroffen op de landgoederen van Natuurmonumenten. Het betreft hier vooral soorten die houden van struwelen, bosranden en jong bos zoals de fitis, tuinfluiter, grasmus, spotvogel, gekraagde roodstaart, heggemus, putter, en de groenling.

Naast deze soorten zijn soorten die cultuurgrond prefereren ook afgenomen. Het betreft hier de houtduif, ringmus en de spreeuw.

Positieve veranderingen zien we bij de vogels die houden van oud bos zoals de groene specht, grote bonte specht, boomklever en boomkruiper. Maar ook de Merel, roodborst en de winterkoning doen het erg goed.

Deze soorten profiteren net als de ijsvogel van de zachte winters van de afgelopen jaren.

Landgoed Vosbergen is een bijzonder gevarieerd landgoed met jonge bosaanplant en dat zien we dan ook terug aan de broedvogelbevolking. Dit landgoed herbergt wel de soorten die houden van jong bos, struweel of bosranden. Maar ook hier zijn de vogels die cultuurgrond prefereren niet erg talrijk.

We kunnen dus concluderen dat er op de landgoederen De Braak, De Duinen en Vennebroek weinig jong bos, struweel of goed ontwikkelde bosranden aanwezig zijn. Dit is een logisch gevolg van het ouder worden van het bos. Tevens wil het bos zich van nature ontwikkelen naar een zogenaamd Gierstgras-beukenbos. Dit type bos is van nature arm aan struiken.

Deze gegevens zijn verzameld ter voorbereiding van de zogenaamde "Kwaliteitstoets" die Natuurmonumenten dit jaar organiseert voor de landgoederen De Braak, Vennebroek en de Duinen. Deze toets wordt voor elk natuurgebied van Natuurmonumenten eens in de zes jaar gehouden en is een hulpmiddel om systematisch te beoordelen of het beheer in een gebied de gewenste resultaten heeft.

Jacob de Bruin

Vlinders - Nog steeds vlinderkampje in wording

Het terrein zelf is inwinterrust na de metamorfose in oktober jl. door de bijzondere verrichtingen van loonwerker Bouke Jansma. Voor de leden van de werkgroep vlinderkampje bestaat de winterslaap niet. Wie regelmatig langs het vlinderkampje wandelt, ziet de veranderingen: er is een prachtig wringhek plus klaphekje geplaatst

(houtzagerij Kok!), ook een - nog leeg- informatiebord heeft een plaats gekregen. Verder is de voorbereiding getroffen voor de bouw van de berging. De vergunning daarvoor hopen we in maart te krijgen. Ook in maart komt er een aantal banken. Op papier zijn de beplantingsplannen voor de cultuurtuin gereed. Het wachten is nog op de leerling hoveniers van Terranext die de tegels zullen leggen.

Een aantal leden van de werkgroep houdt zich op dit moment bezig met het timmeren van de nectarstrook voor de cultuurtuin. Via museum de Buitenplaats kregen we de beschikking over een aantal fruitbomen, die we vooral aan de oostzijde van het terrein hebben geplant.

Na de graafwerkzaamheden heeft de poel zich snel met water gevuld. De waterstand wordt wekelijks bijgehouden door Roelien. We zijn zeer benieuwd wat er gaat groeien op de nog kale gedeelten van het terrein en welke insecten er zullen verschijnen.

Het voorjaar mag komen! De officiële opening van het IVN Vlinderkampje “De Duinen” is gepland op 23 augustus. We zullen er hard aan werken. Elke dinsdagochtend zijn we enthousiast aan de slag.

Zonder de steun van anderen is de realisatie van het vlinderkampje niet mogelijk.

Bedankt: Natuurmonumenten, IVN Nederland, gemeente Tynaarlo, Prins Bernhard Cultuurfonds, Rabobank projectenfonds, particulieren!

Heeft u belangstelling om mee te werken of wilt u informatie?

Neem contact op met coördinator Tineke van den Berg, tel. 050/3094337 of met Jille Eilander, tel. 050/3091918

Tineke van den Berg

Valkerij

Gezegdes;

- Iemand een loer draaien.
- Je bent ook een tobber.

Van welk beroep zijn deze gezegdes afgeleid?

Duizenden jaren voor onze jaartelling werd op de onafzienbare steppen van midden Azië al de valkerij bedreven. Via de Arabische landen werd rond 1100 de valkerij in Europa ingevoerd.

In 1215-1250 publiceerde de Staufische keizer een compleet werk "De Arte Venandi cum Avibus", ofwel "de kunst om met vogels te jagen". Vanaf deze tijd werd de valkerij een zeer belangrijke manier van vermaak van de Europese adel en vorstenhoven. Zonder een eigen valkerij telde men niet meer mee.

Rond de middeleeuwen moesten de kerken in Drenthe naast belastingen jaarlijks ook een (witte) valk leveren of valken-geld betalen aan het bisdom van Utrecht. Koning Lodewijk XIII van Frankrijk liet zijn hartstocht voor de valkerij prevaleren boven het staatsbelang. De markgraaf van Ansbach besteedde van 1730 tot 1747 ruim. Hfl 450.000 aan de valkerij.

Er had zich een levendige handel ontwikkeld in valken. De Kempen in Noord Brabant lag precies in de trekroute van de slechtvalk. De plaats Valkenswaard is genoemd naar de valkerij, hier ontwikkelde zich een centrum van valkeniers. Dit waren zeer welgestelde mensen die heel Europa afreisden en vaak in dienst stonden van koningen of adel.

De IJslandse giervalk werd als beste en sterkste vogel beschouwd. Er ontstond vanuit dit land een levendige handel over heel Europa. Nederland speelde hierin ook een belangrijke rol. Later eiste Denemarken de handel op. Een witte giervalk kostte 15 rijksdaalder, een halfwitte 10 en een grauwe 5. Rond 1900 is de valkerij opgeheven.

Thans wordt nog op bescheiden schaal gebruik gemaakt van de valkerij, o.a. verjagen van vogels bij vliegvelden, enz. Er zijn nog 3 clubs in ons land die de valkerij in ere houden.

Werkwijze;

Vangen: Begin september werd een vangplaats opgebouwd de z.g.n. Tobhut. De tobber stelde zich op in de hut. Je moest geduld hebben in dit beroep. Je was een echte tobber. Vlak bij de hut waren een paar klapheksters vastgebonden. Deze volgden signaleren al in een vroeg stadium roofvogels. De tobber wist nu dat hij alert moest zijn. Op ca. 90 mtr van de hut was een trekboognet opgesteld. Bij het net zat een aasduif. Het trekboognet en de duif waren met lijnen verbonden met de tobhut.

Had de roofvogel de duif geslagen, dan lokte de tobber de vogel met prooi naar het net. Zodra deze onder het net zaten liet de valkenier het dichtklappen. Niet alle duiven legden het loodje. Er was bekend dat met dezelfde duif 8 vogels waren gevangen. De gevangen roofvogel werd vervolgens in een valkensok gestopt. Van belang was dat de vogel zijn verentooi niet beschadigde. De vogels werden nu naar de valkenkamer gebracht en op een (blok)stok geplaatst.

De dieren kregen aan elke poot een kort riempje (schoenen). Aan de schoenen zat een draal, dit waren twee ovale ringen die met een asje aan elkaar zaten. Aan de ene ring werd de schoen bevestigd en aan de andere ring een langveter. Dit was een leren riem van 1,20 mtr. lang en 1 cm breed. Hiermee werden de dieren op het blok gezet. Een doek onder de stok voorkwam dat de vogels om de stok heen konden draaien.

De vogels kregen een huif op (dit is een versierd leren kapje). De vogel kan nu niets zien en blijft daardoor rustig. Deze huif werd ook gebruikt tijdens transport en na het vangen van een prooi.

Training: Het africhten was een tijdrovend proces van vertrouwen winnen, want valken en haviken hebben een aangeboren angst voor mensen.

Het begon met het op de hand dragen van de vogel. De valkenier droeg hiervoor een zware leren handschoen. Ook het voeren gebeurde steeds op de handschoen, zodat dit een vertrouwde plaats werd voor de vogel. Na een paar weken begon de vliegtraining. De vogel vloog uit aan een vlieglijn en werd steeds terug gelokt met een stukje vlees op de handschoen. Beginnend met 1 mtr. werd de vlieg afstand steeds groter, tot 50 mtr.

Vervolgens werd de prooi(vogel) nagebootst met behulp van de loer. Dit was een leren zakje gevuld met geplozen touw waarop de vleugels van een prooi dier waren vastgezet.

Met de loer aan een lange lijn werd deze verticaal rond gezwaaid. De valkenier liet de vogel steeds stoten op de loer. De vogel kreeg als beloning een stukje vlees. Met de loer werd de vogel niet alleen getraind maar ook in conditie gehouden. De uitdrukking iemand een loer draaien komt hier vandaan. Als het vertrouwen in elkaar groot genoeg was mochten de vogels vrij los vliegen.

De jacht. Er zijn twee soorten jachten.

De lage vlucht, waarvoor haviken heel geschikt zijn, op hazen en konijnen. De prooi wordt vaak met behulp van een houd op gejaagd (springt). De valkenier laat nu de vogel los en zal trachten de prooi te slaan. Lukt dit dan neemt de valkenier een stukje vlees in de hand en leidt zo de vogel van zijn prooi af. Het konijn/haas wordt in de wildtas gedaan. De vogel wordt vervolgens weer op de hand gezet en aan de schoen gehouden voor de volgende jacht.

De hoge vlucht, waarvoor valken heel geschikt zijn, gebeurd in het open veld op vogels. De valk kan zijn jachtgebied goed overzien en zal op de niets vermoedende prooi (b.v. een duif) stoten. Slechtvalken kunnen hun vleugels samen vouwen en van grote hoogte als een steen op de vliegende prooi neerstorten. De valkenier volgt de vogel te paard om snel ter plaatse kunnen zijn als de prooi is geslagen. Ook hierna wordt de valk weer van de prooi gelokt.

Het jagen op reigers met behulp van twee vogels was de hoogste vorm van techniek. De vogels moeten namelijk 30 tot 40 meter boven hun prooi komen vliegen. Denkt een reiger de bescherming van het bos niet te kunnen bereiken dan gaan ze bij gevaar steeds hoger vliegen om zo te voorkomen dat de slechtvalken boven hun kunnen komen. De gevangen reigers werden geringd en 'avonds weer vrij gelaten. Zelfde reigers zijn meerdere keren gevangen.

Bron; boekje Cultuur- en historisch museum Valkenswaard.

Het is zeer de moeite waard om het museum voor Valkerij en Sigarenmakerij te Valkenswaard te bezoeken. U wordt rondgeleid door mensen die nog als sigarenmaker werkzaam zijn geweest.

Jan Vrielink.

Programma IVN Eelde/Paterswolde en Vries. 2008.

Dinsdag 18 maart - Jaarvergadering afdeling Vries.

Aanvang 20.00 uur in de Pan, Nieuw e Rijksweg 4, Vries

Na de pauze een verhaal met filmbeelden van de werkgroep "Zeyerwiek".

De werkgroep bestaat 25 jaar en in al die jaren is er geweldig veel en goed werk verricht rondom Zeyen. Er zijn veel prachtige dingen tot stand gekomen. Ook in de toekomst valt er nog veel leuk werk te doen voor deze zeer actieve en betrokken werkgroep. We horen graag van hun acties en plannen.

Dinsdag 25 maart - Jaarvergadering Eelde/Paterswolde.

Aanvang 20.00 uur in de Kijkboerderij aan de Helmerdijk.

Aansluitend op het officiële gedeelte geeft Anne van der Zijpp een verslag van de reis die hij met Willem Zandt, Bernadine van Manen(plus zoon) en Leo Stockmann dit voorjaar maakte naar de middenloop van de Elbe. Hij laat ons aan de hand van een aantal magnifieke foto's zien hoe rijk dit gebied is aan vogels, planten en insecten.

We weten inmiddels allemaal dat Anne van der Zijpp niet alleen een geboren verteller is, maar ook een uitstekend fotograaf.

Woensdag 2 april - Composteer cursus.

Op deze cursus komen alle aspecten van het composteren aan de orde.

De fysiologie van het gebeuren en het verschil tussen zuur, basisch en een arm milieu worden besproken.

Verder worden besproken de verschillende manieren van het in de praktijk composteren, ook het zogenaamde mulchen en de toediening van compost.

De cursus wordt gegeven door de heer G. Borren met behulp van een PowerPoint presentatie.

Instructiemateriaal o.a. compostvat is aanwezig.

De gemeente heeft tevens haar medewerking toegezegd. De cursus beoogt de hoeveelheid GFT-afval te verminderen en aldus bij te dragen aan het milieu en een kostenreductie voor afvalverwerking.

Compostvaten zijn tegen kostprijs verkrijgbaar.

Locatie Dorpshuis "de Pan", Nieuwe Rijksweg 4 in Vries.

Aanvang 20.00 uur. Einde ongeveer 22.30 uur. Aan de deelname zijn geen kosten verbonden.

Zaterdag 12 april - Plantenruilbeurs Eelde.

Het wordt zo langzamerhand een traditie dat onze plantenruilbeurs wordt gehouden in de tuin van Jopy Kardol aan de Esweg 23 in Eelde. Deze activiteit trekt ieder jaar veel belangstelling van plantenliefhebbers die graag hun tuinplantensortiment willen aanvullen. De beurs is echter niet alleen een plek waar ruilhandel wordt bedreven - u bent uiteraard ook zonder planten, stekken e.d. van harte welkom - maar ook een plaats waar allerlei groene ideeën worden uitgewisseld.

De vorige keren was er grote aanvoer van allerlei vaste planten. Sommige mensen komen zelfs met een kruiwagen vol planten. Dus u gaat stellig niet met lege handen naar huis.

En om de gezelligheid te verhogen: de koffie staat klaar.

De beurs begint om 10.00 en eindigt tussen 12.00 en 12.30 uur.

Zaterdag 19 april - Plantenruilbeurs Vries.

De beurs wordt dit jaar gehouden bij Wietske Jonker, Veenweg 2 in Vries.

Iedereen is van harte welkom voor het uitwisselen en uitzoeken van planten voor de tuin.

Er is ruim gelegenheid voor het opdoen van allerlei nieuwe ideeën en het maken van plannen voor het komende groei- en bloeiseizoen.

De koffie is klaar. Tijd van 10.00 – ca. 12.00 uur.

Zaterdag 17 mei - Plantenexcursie.

De afgelopen twee jaar hebben we onder leiding van Roel Douwes, ecooloog bij Natuurmonumenten, een bezoek gebracht aan terreinen in het beekdal van respectievelijk het Eelder Diep en de Drentsche Aa. We gaan dit jaar met hem deze serie afsluiten met een excursie naar het beekdal van de Runslot in het natuurreervaat de Hondstongen ten westen van het vliegveld.

Hier zullen we o.a. aandacht besteden aan de planten in het natuurontwikkelingsgebied dat vroeger in gebruik is geweest als boerenland, maar waar een aantal jaren geleden de bouwvoor is verwijderd met de bedoeling om het terrein te verarmen. Ook kijken we naar de heideachtige planten in de hogere delen van het reservaat en naar de planten die we zullen aantreffen in de vochtige graslanden.

We vertrekken op de fiets om 9.00 uur vanaf de kerk in Eelde. Omstreeks 12.30 uur is de excursie afgelopen.

Tip: w aterdicht schoeisel is van belang.

Helaas kunnen er maar een beperkt aantal mensen mee in verband met de kw etsbaarheid van het terrein. Vroegtijdig aanmelden is dus van belang. Dat kan bij Ynze de Boer. 050-3091875 of bij Leo Stockmann 050-3095304.

Zaterdag 7 juni - Fietsexcursie Middag-Humsterland

Begin: om 9.30 uur op de parkeerplaats bij Aduard aan de Friese Straatweg.

Einde: om ongeveer 17.00 uur op dezelfde plaats.

Kosten: 5 euro per persoon voor kaartmateriaal.

Aantal: er kunnen 16 personen mee.

Afstand: ongeveer 35 km.

Opgave: aanmelden voor 1 juni 2008 bij Jille Eilander

tel. 050-3091918

e-mail j.eilander@hetnet.nl

Westerhorn 7 , 9761 GG Eelde

Bij opgave telefoonnummer vermelden

Deelname in volgorde van aanmelding

Informatie:

Middag-Humsterland ligt in het Noordelijk Westerkwartier van de provincie Groningen. Het gebied is aangewezen als Nationaal Landschap.

Het gebied komt in aanmerking voor plaatsing op dewerelderfgoedlijst.

Er heeft bewoning plaatsgevonden vanaf ongeveer 600 v. Chr.

Het is daarmee één van de oudste cultuurlandschappen van West-Europa. Generaties lang hebben bewoners elementen toegevoegd aan het oorspronkelijke kw elderland.

Wierden , dijken en zijlen , oudewegen en paden , kerken en borgen zijn daar nog altijd de getuigen van.

De excursie is bedoeld om met dit unieke land kennis te maken.

Zaterdag 23 augustus - Opening IVN Vlinderkampje “De Duinen”

Bijna twee jaar na de eerste ideeën voor het terrein vindt de officiële opening van het Vlinderkampje plaats.

De gang van zaken is nog niet bekend. Nadere informatie kunt u t.z.t. vinden in de regionale kranten en op de MNwebsite. Contactpersonen: Jille Eilander (tel. 050-3091918) en Tineke van den Berg (tel.050- 3094337)

Zaterdag 13 september - Wandelexcursie De Blinkerd en het Oudediep

Vertrek: 9.00 uur Loughoes, bij dorpskerk Eelde

Vervoer: auto

Lengte wandeling: ca 5 km

Duur van de wandeling: 2 – 2,5 uur.

Schoeisel: bergschoenen o.i.d.

Leiding: Leo Stockmann

Opgave verplicht: 050- 3095304

In de nabijheid van het VAMcompostbedrijf bij Drijber (onder Wijster) is een prachtige wandelroute uitgezet. De wandeling begint met een klim naar het bezoekerscentrum De Blinkerd, ruim 40 m boven NAP. In dat centrum info over afvalverwerkingmethodes en over het Oude diep project. Vanaf de heuvel is er een prachtig uitzicht over het beekdal. En naar dat beekdal gaat ook de wandeling. We lopen door parkachtig landschap met houtsingels, loofhoutbosjes en poelen en uiteindelijk langs het nu weer kronkelende diep, enkele jaren nog een rechte afwateringssloot. Een mooi voorbeeld van een natuurherstelproject.

Zaterdag 4 oktober - Excursie naar Pinetum “Ter Borgh” in Anloo.

Aanvang 10.30 uur. Einde ongeveer 12.30 uur. Met begeleiding.
Inlichtingen bij Jan Fekkes (tel. 0592- 541322) of Tineke van den Berg (050-3094337)
Zie te zijner tijd de regionale kranten en de IVNwebsite.

Zaterdag 25 oktober - Nacht van de nacht.

Evenals voorgaande jaren doen wij dit jaar ook weer mee aan deze campagne om aandacht te vragen voor de schoonheid van de donkere nacht.
U vindt t.z.t. verdere informatie in de plaatselijke bladen en op de site van het IVN van onze afdeling.

Zaterdag 1 november - Nationale natuurwerkdag Eelde

Ook dit jaar doen we in samenwerking met de vereniging Dorpsbelangen Ydeweer mee aan de Nationale Natuurwerkdag. De plaats van handeling is evenals voorgaande jaren het Bongveen.

Informatie kunt u t.z.t. vinden in de plaatselijke bladen en op de site van onze afdeling.

Zaterdag 1 november - Nationale natuurwerkdag Vries.

We doen ook dit jaar weer mee aan deze landelijke activiteit.
Te zijner tijd kunt u informatie vinden in de plaatselijke bladen.

Vogelexcursies:

Dit jaar wordt er geen vogelcursus georganiseerd door het IVN. In plaats daarvan worden er in dezelfde gebieden als vorige cursusjaren vogelexcursie georganiseerd. Deze kunnen gezien worden als "herhalingsoefeningen" voor de cursisten van 2006 en 2007.

Echter ook andere belangstellenden van binnen en buiten de vereniging zijn van harte welkom. Het is verstandig dat u zich van tevoren aanmeldt".

*excursie 1: Vogelzang in bos en park – De Braak/Vennebroek – **zondag 20 april** – start: hoofdingang de Braak – 06.00 uur - leiding Anne van der Zijpp en Sieds Rienks (de laatstgenoemde onder voorbehoud); aanmelden bij avdzijpp@home.nl*

*excursie 2 :Weidevogels – Oostpolder – **zaterdag 10 mei** – start:Loughoes Eelde – 8.30 uur (8.45 uur haventje Noordlaren) – leiding Leo Stockmann; aanmelden bij glstockmann@hotmail.com*

*excursie 3 :Moeras- en rietvogels – Friesche Veen – **zondag 25 mei** – start: Koetshuis (Vennebroek) – 6.00 uur – leiding Herman Boerma; aanmelden hboerma@home.nl*

Programma IVN Zuidlaren

Donderdag 6 maart - Lezing over klimaatveranderingen en natuur.
Het Veerhuis Zuidlaren, 20.15 uur

Zondag 16 maart - Wandeling over het Dennennoordterrein
Start 11.00 uur bij De Kimme (Dennennoord).

Woensdag 2 april - Lezing over veldnamen door Theo Spek.
Het Veerhuis Zuidlaren, 20.15 uur

Zaterdag 12 april - Werkochtend in de Vlindertuin naast Aqualaren.
Graag eigen gereedschap meenemen!
Start 9.30 uur tot ongeveer 12.30 uur.

Zondag 27 april - Vroege vogeltocht.
Als het kan, verrekijker meenemen!
Start 9.00 uur achter Hervormde Kerk (Laarwoud).

Woensdag 14 mei - Avondwandeling over de Heest.
Start 19.00 uur bij infopaneel Gasteren.

Zaterdag 24 mei - Werkochtend in de Vlindertuin naast Aqualaren.
Graag eigen gereedschap meenemen!
Start 9.30 uur tot ongeveer 12.30 uur.

Zondag 1 juni - Wandelexcursie Duunsche landen en Breevenen.
Start 10.30 bij parkeerplaats Duunsche Landen.

Vrijdag 20 juni - Wandeling in het brongebied Drentsche Aa bij Amen.
Start 19.00 uur achter Hervormde Kerk (Laarwoud).
Alleen voor leden.

Zaterdag (informeer naar de exacte datum !) - Op de bres voor de jeneverbes bij het Siepelveen.

Start om 14.00 uur bij café De Drentsche Aa in Schipborg.
Info: (050) 4092836 of (050) 3186109.

Zondag 31 augustus - Wandeling door het Mantingerzand
Vertrek 10.00 uur Hervormde Kerk (Laarwoud).

Zaterdag 13 september - Monumentale bomen op Dennenoord.

Wandeling onder leiding van Gerrit Roelevink.
Start 10.00 uur bij De Kimme (Dennenoord).

Zaterdag 1 november - 'IJzer in de bodem'

Excursie door JanSiem Rus
Start: Het Veerhuis Zuidlaren, 10.00 uur.

Donderdag 20 november - Dialezing over veenlandschappen.

Het Veerhuis Zuidlaren, 20.15 uur

Donderdag 11 december - Lezing over ziekten en plagen in de natuur.

Het Veerhuis Zuidlaren, 20.15 uur

Het Friescheveen, een beschrijving

Friescheveen of Friesche Veen

Het Friescheveen of Friesche Veen is hetwater- en moerasgebied ten zuiden van de Meerweg. Het wordt aan de zuid- en oostkant begrensd door de Camphuispolder of Polder Camphuis. Deze is op haar beurt gescheiden van Polder Het Oosterland door een dijk en een diepe sloot, de Prinsenvijk. Dit water sloot aan op de beide Amerikaanse windwatermolens aan de oost- resp. zuidkant van de plas, die later zijn vervangen door een roodstenen gemaaltje met een elektrische pomp in de zuidwesthoek. Dat gemaaltje is omstreeks 1950 gemaakt door betonbouwer R.L. Schaafsma, de vader van één van de auteurs van dit artikel.

De fundamenten hiervan én van de watermolens zijn nog te zien vanaf het wandelpad. Doordat dit pad ook geschikt is gemaakt voor invaliden, wordt het nu ook wel 'Invalidenpad' of 'Rolstoelpad' genoemd. Het loopt van de gemaalruïne tot aan de ingang van de vogelkijkhut, die in mei 1993 gereed kwam. Verder oostwaarts is het pad niet meer geschikt voor minder validen; hier loopt het verder langs een merkwaardig terrein.

Dat gebied wordt Het Blik of Blikwal genoemd. In het Interbellum stortte hier n.l. de Gemeente Groningen haar stadsvuil. Her en der treft men nog onverteerbare elementen (blik, ijzer e.d.) aan, onder een laag dekgrond vandaan. Deze bestaat uit 'tarra'; dat is afvalgrond van de suikerfabrieken ten westen van de stad Groningen. Hierop heeft zich een aparte flora ontwikkeld ten gevolge van de pitten, die in het vuil en de tarra zaten. Wilde fruitbomen staren u aan...

Veld- en waternamen

Het Friescheveen en zijn naast omgeving bevatten veel veld- als waternamen. De strook met broekbos, die parallel aan weg, dijk, en grens loopt, heet Bonderstreek. Zij behoorde vroeger aan de Gemeente Eelde, nu aan Natuurmonumenten. Hiervan gescheiden door een wijk of tocht is de volgende strook, Noordelijke Dijk. De noordzijde ervan heeft iets van een dijk, die doorloopt tot de zandrug achter de ijsbaan. Beide stroken grond waren vroeger legakkers, waarop de turf gedroogd werd.

Ten zuiden van hen ligt een groot moerasgebied, Bloemwijk, waarin de vervener Jacob (Job) Helder, een broer van Albert Helder ('De Kanjer'), is verdronken. Bloemwijk is wel 30 tot 40 m breed en stopt bij een verbinding tussen Noordelijke Dijk en Negen Mat (4,5 ha), het grootste aaneengesloten stuk land. Aan de westzijde ervan bevond zich eertijds een wilgenkwekerij (tenen) voor zinkstukken (zeewerken). Deze wilgen stonden op dijkjes vanwege het soms hogewater.

In dit gebied moet nog altijd een stukje grond liggen van de familie Nijdam, een van de eerste vervenersfamilies. Naar het oosten loopt de Uitvaart, de verbinding met Oude Aa en Schipsloot richting Noord-Willemskanaal, vandaar de snelle verandering van het waterpeil in 24 uur (een dag) tijd, soms 10-15 cm. Eertijds vormde het Friescheveen bij hoogwater een fraaie boezem. Toen er later een dam kwam bij de Hoornschedijk, was de boezem weg. Ten zuiden van Negen Mat bevindt zich een moerasstrook, gevolgd door Vier Mat (2 ha), een volgende tocht of wijk en daarna een heel stevige dijk.

Dan zijn wij aangekomen bij het openwater met daarin De Koppen of Koppies, 7 eilandjes op een rij van 3 tot 10 are groot. De meest oostelijke is niet recht-, maar driehoekig en draagt de naam 'Doemniessteek' (punthoed van de dominee). De schuine zijde ligt aan een doorgang van de Uitvaart naar de eigenlijke plas. Volgen wij deze uitgang naar Café Friescheveen, dan bereiken wij De Molenstukken. Hier stond de achterste windmolen om het water van de Camphuispolder in het Friescheveen te brengen. Het fundament van deze molen is nog zichtbaar naast het wandelpad langs de plas.

Ten zuiden van De Molenstukken loopt een lange zeer stevige strook, Bethlehem genoemd. Zij is vroeger ook opgehoogd met 'tarra', het afvalgrond van de suikerfabrieken. Deze voormalige legakker brengt ons via een door het IVN aangelegd knuppelpad tot bijna midden in het

Friescheveen, het noordelijk broekbos meegerekend. Aan het eind van het pad staan drie banken om uit te rusten en te genieten van flora en fauna, wind en water en rust.

Aan de westkant van het Friescheveen grenst De Hullen -inclusief ijsbaan- aan de Hoofdweg, met de Schipsloot aan de noord- en het 'ijsbaanlaantje' aan de zuidzijde. Achter de ijsbaan ligt bij dikke eiken een driehoekig stukje groenland met een uitloper naar het water, de Vissershaven. Hier lagen vaak de boten van de sportvissers op het veen. Later werd dit verboden, omdat de eigenaar van Café Friescheveen, Dubois, op de vissersboten het alleenrecht verkreeg. Hier ligt verder een stukje grond, waar groenteboer Jan Visser ('Jan Slof') in de jaren 1933-1941 een kwekerij had.

Recht achter het reeds genoemde laantje aan de zuidzijde van de ijsbaan bevond zich kwekersgrond, dat gehuurd en in gebruik was door Dirk Booijsenga, de vader van de andere auteur van dit artikel. Deze kweker heeft hier omstreeks 1935 twee appelbomen (goudreinetten) geplant; ze staan er nog. Op deze plek bevindt zich geen veen meer. Hier kweekten vader Dirk en zoon Tjeerd ('Sjors') op het droogste gedeelte aardbeien, op het natste stuk hortensia's. De mest werd uit Groningen via tocht of wijk per schip aangevoerd. Verder bezat de familie Booijsenga hier nog twee stukken groenland.

Camphuispolder en Vennebroek

De Camphuispolder of Polder Camphuis aan de zuidkant van de plas is genoemd naar de familie, die het grootste deel van het Friescheveen in bezit had. Kleine(re) stukken waren eigendom van de Gemeente Eelde en de families Helder en Nijdam. Behalve het Friescheveen bezat de familie Camphuis ook het zuidelijker gelegen Vennebroek, dat met Vennelaan en Middenlaan aansluit op de Hoofdweg.

De Frieschelaan ontsluit de plas en Villa Weltevreden, het voormalige zomerverblijf van de familie. Het in 1999 gerestaureerde gebouw in Jugendstil is hier thans nog de enige woning ter plaatse. Tot omstreeks 1960 stonden aan de Frieschelaan de woningen van de families Matthijs, Hagenouw, Birze en Tinge, de laatste met een grote houten kapschuur voor hooi, praam en boten. Nu is hier het in 2006 geopende en gerestaureerde zusterhuis Buienhuis Friescheveen (1932) te vinden, achter hekwerk.

In 1985 heeft mevrouw Petronella Adriana (Ella) Camphuis-Pierson (1896-1994) Friescheveen en Vennebroek onder strikte voorwaarden verkocht aan Natuurmonumenten. Deze vereniging heeft in de gebouwen van het vroeger door haar zoon Pieter Arnold (Arnold) Camphuis (1926-1982) bestierde veeteeltbedrijf haar Noord-Nederlandse hoofdvestiging, met in het koetshuis een informatiecentrum voor de recreant.

Vanaf dat jaar ook heeft zij het plan om van de Camphuispolder weer een moerasgebied te maken, in werking gesteld. Nu, ruim 20 jaar later, heeft dit terrein inderdaad een geweldige metamorfose ondergaan. De welige weiden

en glanzende zwartbonte koeien hebben in een kwart eeuw tijd plaats gemaakt voor afgestorven bomen en een heuse moerasflora en -fauna.

Werkzaamheden in het gebied

De familie Camphuis bezat in de eerste helft van de vorige eeuw in Groningen een grote kolenhandel tezamen met de familie Dikema: Dikema & Camphuis, met een tractie van 50 paarden. De kolenwagens hadden nog houten wielen met ijzeren hoepels. 's Zomers had het personeel van de zaak niet veel werk te doen. Dan werd er in en om het Friescheveen met de zeis gemaaid en gehooïd voor de paardenfourage in de winter. Het hooi moest toen nog per opper op stokken naar de schepen worden gedragen. In lente en herfst werd het verse gras echter ook gemaaid en aan de paarden opgevoerd. Na de Tweede Wereldoorlog deden de auto's hun intrede en kwam er een einde aan de paardentraction. Mede-eigenaar Feico Pieter Jan Camphuis (1890-1945) is in de oorlog omgekomen; de kolenhandel is later beëindigd.

In de periode 1949-1956 heeft Dirk Booijenga ook groenland in het Friescheveen gehuurd. In het eerste jaar werd ook hier het gras met de zeis gemaaid, maar in 1950 kocht men een tweewielige trekker, een combinatiemachine voor het frezen en ploegen op de kwekerij en voor het maaien van het gras, verder een aftakas voor het aandrijven van de hooiblazer uit het schip naar de kapschuur. De 1.20 m brede vingerbalk van de maaimachine werd steeds onder een grote opper geplaatst en zo werd deze naar het schip geschoven.

Voor op de trekker bouwde smid Hendrik Boer een hooimachine (Viconlely). Het hooi moest namelijk eerst weggeharkt worden, anders zou het door de druk van de wielen te nat worden. Het perceel Vier Mat, het middelste gedeelte van Negen Mat en De Molenstukken werden altijd gehooïd; de rest werd gebruikt voor beweiding. Op de oostelijke gronden, waaronder Bethlehem, is de tarra-grond wel eens geploegd en ingezaaid met diverse grassoorten en klaver.

De familie Booijenga had destijds veel hulp van de Voorlichtingsdienst "Madeland-verbetering". Het personeel daarvan nam vaak monsters van zowel de grond als van gras en hooi. De zuurgraad (pH-waarde) van de bodem in dit gebied was n.l. 6 à 6,5. Het hooi had een verteerbaar ruw eiwitgehalte van 4,2 %. Er werd altijd gedacht, dat het gras in het Friescheveen slecht was, maar het bleek voor het vee juist erg gezond te zijn door de vele kruiden, die er groeiden. Alleen moesten de runderen wel even aan de wat 'vissige' smaak wennen! Een tijdlang graasden 60 stuks jongvee, afkomstig van boeren uit Zevenhuizen, in de door Booijenga gehuurde weilanden. Zie hier een globaal overzicht van het Friescheveen en zijn naaste omgeving.

maart 2006-februari 2008

Tjeerd (Sjors) Booijenga en Cathrinus Schaafsma

Genieten vanuit de huiskamer

Het is 27 oktober. We hebben twee prachtige hulstbomen achter in de tuin. Dit jaar zijn ze volop getooid met bessen, de ene heeft rode, de andere gele. Werkelijk van top tot teen zitten ze vol, maar nu hebben de koperwieken de bomen ontdekt. Het lijkt er op dat de rode bessen smakelijker zijn dan de gele. Vanaf de top beginnen de vogels te eten. De takken slingeren onder hun gewicht. Er zijn ongeveer zeven koperwieken. Prachtig zoals ze zich laten zien met de mooie witte oogstreep en de roestbruine vlek onder de vleugels. Ook de iets grotere merels hebben de bessen ontdekt. Hoeveel dagen zou het duren voor de boom leeg is? Het blijkt dat de koperwieken er 5 dagen over doen, dan is de rode boom bijna leeg gegeten, alleen aan de onderkant zijn nog een aantal te vinden, maar daar is het te gevaarlijk. Er zwerven katten rond in deze buurt. De gele hulst heeft nog nauwelijks bessen verloren. Ik ben benieuwd wanneer deze aan de beurt is. Het is een heel rijk bessenjaar, want verschillende hulstbomen in onze omgeving dragen een week voor kerstmis nog rode bessen. De gele bessen zijn uiteindelijk in de loop van januari onopgemerkt ook opgegeten, door de merels waarschijnlijk.

Op 1 februari was het weer raak, er lag een geplukte houtduif in de tuin. Enige tijd later zagen we een vrouwtjes sperwer aan de maaltijd. Het karkas werd grondig uitgepikt. Na enige tijd had ze genoeg gegeten en zocht een uitzichtpost op een muurtje. Hoewel we de hele middag bleven kijken is ze niet naar het restant van haar prooi terug gekeerd.

De eerste citroenvlinder zag ik op maandag 11 februari, een prachtige, zonnige dag, bijna voorjaar!

Gerbrig Rietema.

Nacht van de nacht 2007 in Eelde-Paterswolde

De Nacht van de nachtwandeling op 27 oktober 2007, georganiseerd door IVN Eelde-Paterswolde, voerde door De Braak, Vennebroek, Friescheveen en over het paadje door het moerasgebied. Er waren 17 belangstellenden. Door de nog bijna volle maan achter een niet te dik wolkendek en door de plaatselijk soms felle kunstmatige verlichting van buiten waren er nauwelijks echt donkere stukken. De meegenomen zaklantaarns hoefden dan ook bijna nergens aan. Van de vogels hoorden we o.a. Bosuil, Waterral, Canadese gans, Smient en Wilde eend. Ondanks rustig wandelen verstoorden we vele Wilde eenden (fladder, fladder, fladder, kwek, kwek, kwek). De batdetector signaleerde geen vleermuizen. Andere zoogdieren hebben we ook niet gehoord of gezien.

Op vier punten werd een kort gedichtje over natuur en / of landschap voorgelezen. De aanwezigen moesten raden van wie het gedichtje zou kunnen zijn, of was. Onderweg werd getraceerd op oud Hollands snoep (bij

de teruggeplaatste kiosk in De Braak; vroeger kon je in die kiosk snoep kopen), op een koereepje bij een kampje met koeien op Vennebroek, en op een borrel / frisdrankje in het Koetshuis op Vennebroek (infocentrum Natuurmonumenten).

De wandeling duurde van 21.45 tot 24.00 uur en stond onder leiding van Inge Kuipers Munneke en Leo Stockmann.

Evenals de wandeling van vorig jaar (toen door Vosbergen) was deze wandeling plezierig.

Gedichten tijdens De nacht van de nacht

Tederheid (Leo Stockmann, 'een Jan Wolkers')

*Ach beestje in het donkre bos
Zo teder tripplend over 't mos
Als je goed kijkt is het een muisje
Op weg naar zijn holletje, zijn huisje*

Landschap (Leo Stockmann, 'een Drs P')

*We staan hier op de heuveltop
En daar is de rivier
De andre zijde is de overkant
Maar wij zijn nochtans hier*

Koe (Toon Hermans)

*Wat vreemd een koe te zijn
in 't weiland koud en stil
niet voelen dat je ein
digt in een grill*

De nachtegale (J.C. Bloem)

*Ik heb van 't leven vrijwel niets verwacht
't Geluk is nu eenmaal niet te achterhalen
Wat geeft het? –In de koude voorjaarsnacht
Zingen de onsterfelijke nachtegale*

Natuurwerkdag in Bongveen.

Op 3 november 2007 is de nationale natuurwerkdag voor de derde maal gehouden in het Bongveen ten zuiden van het vliegveld. Ook deze keer weer georganiseerd door Dorpsbelangen Yde en het IVN Eelde/Paterswolde en Vries.

Onder redelijk gunstigeweersomstandigheden trokken ruim twintig vrijwilligers en 6 kinderen van het jeugdnatuurgroepje van het IVN Eelde/Paterswolde het veentje in om verschillende werkzaamheden te doen zoals het omzagen van een aantal bomen in de buurt van een poel om op deze manier meer licht op het water te laten vallen. Ook werd de betreffende poel door een tweetal mensen opgeschoond.

Op andere plaatsen waren mensen bezig met het verwijderen van overtollige begroeiing. Na de koffiepauze met koek werd er weer verder gewerkt in het prachtige natuurgebied waar nog niet zo lang geleden zonedauw en wolfsklauw voorkwamen. Het is te hopen dat deze planten door deze werkzaamheden weer een kans krijgen.

Na afloop om ongeveer 12.45 uur kwamen de mensen van Yde met heerlijke erwtensoep dat door iedereen met graagte werd genuttigd.

Al met al kunnen we weer terugzien op een geslaagde werkdag in de prachtige omgeving van het Bongveen.

Ynze de Boer.

De Snertwandeling.

Op vrijdagmorgen 28 december 2007 mochten Jille Elander en ondergetekende voor de snertwandeling maar liefst 27 deelnemers verwelkomen. De toename van het deelnemersaantal valt denk ik te verklaren uit het historische verhaal, dat Jille over het gebied verzamelt en op zijn eigen wijze aan zijn publiek vertelt.

Dit jaar hadden we gekozen voor een wandeling door het natuurgebied ten noorden van Yde en gedeeltelijk door en langs het dorp zelf.

Het verhaal ging over het turfsteken in het Bongveen. De legakkers, waarop de turven te drogen werden gelegd, zijn nog prachtig in het landschap terug te vinden. De grote diepe visplas in het gebied is ontstaan in de veertiger jaren door zandafgraving. Het zand werd destijds afgevoerd met lorries naar schepen die in het Noord-Willemskanaal lagen en het zand richting Groningen brachten. Het tracé van het smalspoor, waarover de lorries richting de schepen reden is nog duidelijk in het terrein te zien. Verder zijn in het gebied tijdens de oorlogsjaren diverse wallen opgeworpen door de Duitse bezetter en die er, getuige de betonblokken welke in het gebied liggen, ook bunkers had gebouwd.

In het natuurgebied vindt tijdens de jaarlijkse natuurwerkdag in november onderhoud plaats door een groep vrijwilligers. In een bepaald deel van het gebied wordt de vegetatie gemaaid en ontdaan van opslag om enige daar nog voorkomende zeldzame wilde planten, waaronder zonnedauw en wolfsklauw, gelegenheid te geven weer tot ontplooiing te komen. Als wij op het grote zandpad komen, wijst Jille ons de wallen aan die zijn ontstaan door het storten van afval uit de stad Groningen. Een groot deel van het afval bestond uit as van verbrande steenkool etc. uit kachels, maar voor de goede waarnemer liggen er ook her en der scherven van gebruikt steengoed links en rechts van het pad.

Al gaande bereiken we het Bolhuisgat. In deze plas wordt 's zomers gezwommen en 's winters geschaatst. Er staat een leuk kantinegebouw bij. Ook heeft er in de jaren 1950/51 een Glasfabriekje gestaan. Dit fabriekje produceerde voornamelijk drinkbakjes voor vogelkooitjes. Helaas bleek het zand ter plaatse ongeschikt voor de glasproductie en was het snel gedaan met het bedrijfje. Als wij in het dorp Yde zijn, leidt Jille ons naar een woning waarin in vroegere jaren een smidse was gehuisvest. Voor dit huis staan twee zogeheten "breukenbomen". Dit zijn heilige bomen, die lijders aan breuken kunnen genezen. Tegen een kleine vergoeding sloeg de smid een spijker in de boom en prevelde een onverstaanbare wens. Als de spijker na jaren met bast overgroeid was, was de breuk genezen.

Wij vervolgen onze tocht over De Brink van Yde die een grote opknapbeurt heeft ondergaan. Langs de rand van het dorp lopen we door zorgvuldig geselecteerde dreven weer in de richting van ons vertrekpunt. Vandaar gaat

het richting Café Restaurant Boelens, waar Aletta voor ons weer een voortreffelijke erwtensoep (snert) heeft bereid, die er samen met het roggebrood met spek goed in gaat. In een slotwoord mag Jille ons bovendien nog vertellen dat hij onze penningmeester Willem Zandt heeft kunnen overhalen om eenmalig de erwtensoep uit de kas te betalen vanwege het 60-jarig jubileum dit jaar van de IVN-Afdeling Eelde/Paterswolde. De Snertwandeling is tevens het slot van tal van activiteiten die gedurende het jaar 2007 zijn gehouden.

Fred van der Noord.

Lezing over ontwikkelingen en beheer van natuurterreinen in Noord Drenthe m.n. omgeving Vries.

(door B. Zoer op dinsdag 22 januari van Stichting Het Drentse Landschap)

Een boeiende, geanimeerde avond met veel uitwisseling van informatie en veel gelegenheid voor het stellen van vragen. Er waren ongeveer 50 mensen aanwezig.

Het Drentse Landschap is opgericht in 1934 en heeft in totaal in Drenthe 8000 ha natuur in beheer. Hiervan is 1/3 deel heide, 1/3 deel cultuur en 1/3 deel bestaat uit bosjes en allerlei andere soorten "landschappen".

Het eerste terrein, waarmee in 1947 is gestart is Kampsheide bij Balloo. Hier zijn veel archeologische sporen, grafheuvels, prehistorische akkers – men dient hier zeer voorzichtig te zijn met ingrepen in het landschap (bij voorbeeld graafwerk).

Van de verschillende landschapstypes is vooral het Reestdal belangrijk. In dit gebied wordt beekdallandschapsbeheer toegepast. In feite is dit hooilandbeheer (maaien, afvoeren). Botanisch is het terrein zeer divers. Hier geen orchideeën zoals bij de Drentse Aa (beheerd door Staatsbosbeheer). Wel komen o.a. boomkikkers voor (zeldzaam) bij Balkbrug. Ook moeraskartelblad komt er voor.

Stichting Het Drentse Landschap doet verder aan beheer/bescherming van het culturele erfgoed van Drenthe.

Ze hebben rijks erkenning gekregen als monument beherende organisatie. Orvelte is belangrijk. Ook havezaten zijn in beheer en Drentse keuterijen. En 22 van de 54 hunebedden zijn in erfpachtbeheer. Beheersmatig wordt geprobeerd om ze landschappelijk weer in te gaan passen.

Recentelijk zijn ook kerken opgenomen in de Stichting.

Naast de vaste staf van medewerkers zijn er ongeveer 200 vrijwilligers actief. Ze vormen een belangrijke steun voor het veldwerk.

Verder gaat de heer Zoer uitvoerig in op de beheerde terreinen rondom Vries.

Heidenheim – vanaf 1900 gesticht als ontginningslandgoed. Er zijn nog stukjes heide op veld Vreeburg en op het Eisenbroekveld. De Heidenheimlaan ligt op de grens Assen/Tynaarlo en is vrijwel intact als voorheen.

Om de biotoop gevarieerd te houden is dit wel moeilijker in relatief kleine gebieden. Er moet gezorgd worden voor voldoende verschraling – biomassa moet worden afgevoerd. Verder vindt begrazing plaats door Schotse Hooglanders of schapen.

Het heideblauwtje en de bruine vuurvliinder komen er voor. De actieradius van deze dieren is maar 1 km. (dus beperkte verspreidingmogelijkheden).

Verder vormen de A28 en het Noord Willems kanaal een forse barrière in dit gebied.

Hondstong – Dit is een kleinschalig beekdallandschap met hooilanden, houtwallen en een meanderend beekje. Het is na de pitrusfase, bloemrijker en ook rijker aan diverse grassoorten. Ook rijk aan libellen. Het steenuiltje komt er eveneens voor. In aangrenzende percelen is na afplaggen weer plaats voor bijzondere plantjes.

Bongeveen – destijds is dit hoogveengebiedje gespaard gebleven van ruilverkaveling en ontginning. Er zijn twee zogenaamde pingoruines, een kleine en een grote.

De grote wordt aan de noordkant met een wal hersteld. Er is nieuwe grondaankoop. De grond is afgegraven en er is een verbinding gemaakt met de Masloot.

Er komen voor: kleine veenbes, zonnedauw, heikikker. Verder broedt er de blauwborst en de dodaars. De meeuwenkolonie is verdwenen. De hazelworm komt er ook voor. Een gebied in verdere ontwikkeling.

Jan Fekkes

Lezing over in Nederland voorkomende uilen op 7 februari 2008.

Ruim 50 mensen hebben een leerzame avond gehad met als boeiend verteller Fred van Vemden uit Uffelte. Al meer dan 30 jaar is hij met zijn werkgroep bezig met de bescherming van o.a. steenuilen in Uffelte en omgeving.

Alle 6 Nederlandse uilensoorten komen ter sprake.

De **bosuil** is de op een na grootste uil. Een echte nachtuil met zwarte ogen. In december/januari is al de territoriumroep te horen, als afbakening van zijn gebied. Vooral oude bossen met holle bomen bieden veel nestgelegenheid. In januari wordt al begonnen met de eileg. Het aantal bosuilen neemt toe.

De **velduil** is sterk afgenomen in aantal. Er zijn nog maar 25 paar in het hele land. De vogel jaagt overdag en heeft gele ogen. De oorzaak van de afname is onder andere de verruiging van duingebieden. Hierdoor wordt het moeilijker om muizen te vangen. De verruiging is ontstaan doordat het aantal konijnen is verminderd.

De **ransuil** is vaak te vinden op zogenaamde verzamelpunten (roestplaatsen). Hij heeft oranje ogen. Nestgelegenheid vormen oude ekster- of roekennesten. De jongen verlaten vaak vroegtijdig het nest en zitten dan op de aangrenzende takken. Deze jongen noemt men dan ook takkelingen.

De **oehoe**, met oranjegele ogen is de grootste in Nederland voorkomende uilensoort. Ze zijn zeer zeldzaam. Er zijn ongeveer 6 tot 10 paar in Nederland en wel in Zuid-Limburg, Twente en de Achterhoek m.n. in oude steengroeven. De soort dringt vanuit Duitsland ons land binnen.

De **kerkuil** maakt, evenals de andere uilen, zelf geen nest. Hij heeft als typische nachtvogel zwarte ogen. Zijn hartvormige, witte gezicht is kenmerkend. De kerkuil maakte gebruik van oude nesten van torenvalken en kauwtjes in en bij kerken. Nu is deze soort vooral aangewezen op nestkasten in schuren bij boerderijen. In strengewinters gaan veel kerkuilen dood. Zo'n 25 jaar geleden waren er nog 75 paar over. Momenteel zijn er weer ongeveer 3000 paar.

Het afgelopen jaar is bijzonder muizenrijk geweest, daardoor waren er veel extra broedsels, met meer jongen. Dat het zo goed gaat is grotendeels ook te danken aan het vele beschermingswerk met plaatsing van nestkasten e.d. In Uffelte en omgeving zijn 65 nestkasten geplaatst. Ook in Eelde en Paterswolde zijn meerdere kasten geplaatst.

De **steenuil**, het kleinste uiltje, krijgt vanavond extra aandacht. Hij jaagt zowel 's nachts als overdag en heeft felle, gele ogen. Het is een bedreigde soort die op de rode lijst is geplaatst. Het aantal paren in Drenthe wordt geschat op circa 80. In het werkgebied van Fred van Vemden in Zuidwest-

Drenthe zitten ongeveer 30 paar. De steenuil is erg kritisch t.a.v. zijn broedgebied. Ze prefereren kleinschalige landschappen met houtwallen, knotwilgen, oude schuurtjes en oude fruitbomen. Ze hebben een klein territorium met een actieradius van ongeveer 500 meter. Inventarisaties en opsporing gaat met behulp van cassette-recorders, die het geluid van de steenuil laten horen. Op dat geluid reageren de in het veld aanwezige steenuilen. In geschikte biotopen worden nestkasten geplaatst. In Uffelte en omgeving een aantal van 110 stuks. De jongen worden geringd. Helaas komen veel jonge steenuilen om in het verkeer of ze vallen ten prooi aan katten en honden.

De vogelwerkgroep van het IVN Eelde/Paterswolde en Vries is ook bezig met inventariseren en beschermen van steenuilen en hoopt dat het aantal steenuilen ook in onze regio weer gaat toenemen.

Jan Fekkes

Uileballen

Op 7 februari werd in het Loughoes door Fred van Vemden een lezing gehouden over uilen. Er was grote belangstelling voor, ruim 50 aanwezigen, dat het de indruk gaf, dat een ieder iets met uilen van doen heeft. In het begin van de avond vond Fred het nodig om het licht uit te doen om het geluid van een uil te laten horen, in dit geval de Oehoe. Het moest in het donker erg onheilspellend en eng klinken. Ik weet niet of er iemand zenuwachtig van geworden is, maar het klonk wel grappig in het donker. Hij heeft ons uitgelegd, dat uilen geen nesten bouwen, maar de reeds kant en klare nesten van kraaien, eksters en roeken prefereren en natuurlijk dedoor Martijn gemaakte uilenkasten.

Het is echter wel vreemd om te horen, dat deze man, die zo gedreven is om de uilenstand te vergroten (hij heeft ongeveer 150 kasten geplaatst) er vroeger geen moeite mee had om nesten uit te halen, omdat hij eieren spaarde. Vroeger zei men altijd: "Met dieven vang je dieven." We zouden Fred betreffen kunnen zeggen: "Een goede stroper kan een prima natuurbeschermmer worden." Aan zijn manier van praten en het aanschouwelijk maken met opgezette uilen (aangereden exemplaren) is hij inderdaad een geweldige beschermmer van de natuur en de uilen in het bijzonder geworden.

De manier waarop hij bezig was, gaf toch echt wel een stimulans om ook een zo groot mogelijk aantal kasten te plaatsen voor onze Steenuilen, die tot een zeer bedreigde soort horen. Zelf heb ik ook enige bemoeienis met Steenuilen in een mij toebedeeld rayon, alleen de eerste kast moet nog geplaatst worden. Als die er eenmaal is, dan nog 149 en dan hebben we er net zo veel als Fred van Vemden.

De Nimwegenaer.

Ganzenexcursie Lauwersmeergebied op 9 februari 2008.

Mooier excursieweer konden de 11 aanwezigen niet krijgen. Volop zon, nagenoegw indstil, een temperatuur van 3 -12 graden, wat wil je nog meer. Vele vogelaars uit allerlei streken van Nederland bleken hetzelfde doel als wij te hebben: lekker vogels kijken.

Hoewel de excursie het doel had ganzen te kijken, lieten die ganzen het aanvankelijk wat afweten. Aan de oostkant van het gebied bleken er niet veel te zitten. Maar het gebied leent zich altijd om van veel vogelsoorten en andere diersoorten te genieten. In het begin al een groep van 12 reeën op boerenland. We zagen meerdere slechtvalken en kregen die prachtig in de telescoop en verrekijker. Eén van hen zat te badderen. Bij het Jaap Deensgat huisde een jonge zeearend, maar die zat wel ver weg. Fantastisch waren ook de synchrone zwenkingen in de lucht van een grote groep goudplevieren. Dodaarsjes zaten zoals gewoonlijk aan de oostkant van het Nieuwe Robbengat. Daar waren eveneens brilduikers. In het havengebied zagen we een groepje steenlopers. Op zee dobberden twee kleine zwanen en ook brilduikers en grote zaagbekken. Vanuit een restaurantje (koffie / warme chocolademelk) zagen we in de haven een zeehond zwemmen.

Toen naar de Bantpolder. Daar zat onze eerste grote groep ganzen, veelal brandganzen. Maar daar ook bij een prachtig getekende roodhalsgans en bovendien een groepje van 5 reeën. We reden verder door naar Anjum aan de westkant van het gebied. Vele graslanden ten zuiden van dat dorp zaten vol met hoofdzakelijk brandganzen. Vele, vele duizenden in totaal. Het werd dus toch ook een echte ganzenexcursie.

In totaal kwamen we uit op 52 waargenomen soorten. Zie de lijst.

Leo Stockmann

Foto: Leo Stockmann

Foto: Leo Stockmann

Lauwersmeergebied 09-02-2008 - Soortenlijst vogels

(van slechts enkele soorten is het aantal vermeld)

1. fuut	26. zeearend (juv)
2. dodaars	27. fazant
3. aalscholver	28. waterhoen
4. blauwe reiger	29. meerkoet
5. grote zilverreiger (1)	30. scholekster
6. knobbelwaan	31. goudplevier (paar honderd)
7. kleine zwaan (2)	32. steenloper (10)
8. grauwe gans	33. kievit
9. rotgans	34. wulp
10. kolgans	35. tureluur (3)
11. roodhalsgans (1, bij groep brandganzen)	36. grutto (1)
12. brandgans (vele duizenden)	37. kapmeeuw
13. bergeend	38. zilvermeeuw
14. nijlgans	39. stormmeeuw
15. wilde eend	40. graspieper
16. kuifeend	41. roodborsttapuit
17. smient	42. baardmannetje (1 of 2)
18. slobbeend	43. koolmees
19. brilduiker	44. pimpelmees
20. grote zaagbek	45. rietgors
21. blauwe kiekendief (vr)	46. groenling
22. havik (1)	47. frater (groepjes)
23. buizerd	48. spreeuw
24. slechtvalk (minstens 4, ook een badend ex)	49. ekster
25. torenvalk	50. zwarte kraai
	51. bonte kraai (ca. 50)
	52. kauw

Inwoners van stad en lande.

*Bescherm het Groninger Landschap
Waakt tegen alles wat zijn karakter dreigt te bederven
Ontziet bij ontginningen het oude natuurschoon
Spaart de fraaie houtbestanden om uw boerderijen en kerken
Wanneer gij hout doet kappen, zorgt dan voor nieuwe beplantingen
Kiest deze met oordeel, houdt u aan de Groninger traditie
Eerbiedigt uw eeuwen oude dorpskerken en torens
Zij zijn uw kostbaarste bezit
Behoudt uw windmolens nieuwe vindingen gaven hun opnieuw
bestaansrecht
Terwijl hun krachtbron onuitputtelijk is
Zij sieren het landschap
Vermijd zinloze vormen en versieringen opzichtig schilderwerk
En zich opdringende reclame
Houdt uw moedertaal- het Groninger dialect- en uw volksgebruiken in ere
Doet de oude namen van heerden en huizen herleven
Waarschuwt in breeden kring tegen de voortschrijdende vervlakking; helpt
ons deze te keren!*

Bron: een oud pamflet, dat in café Hamming aan de wand hangt

Henk van Bergen

Recreatiedruk in natuurgebieden en concept-natuurvisie polders Lappenvoort en Oosterland

De natuur moet soms inleveren. Onder andere omdat wij met (te) veel mensen in een klein land wonen en al die mensen toch van de natuur moeten kunnen genieten. Dat viel ondermeer te beluisteren in een verhaal dat Natuurmonumenten hield bij haar presentatie van de concept-natuurvisie polders Lappenvoort en Oosterland. (Gezamenlijke visie van Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer) De presentatie werd gehouden voor 'Groene verenigingen' op de avond van 30 januari op Kijkboerderij 't Hogevelt aan de

Foto: Fred v.d. Noord

Westerhorn in Eelde. Natuurgebieden worden meer en meer verstoord door recreanten (o.a. wandelaars met loslopende honden, mountainbikers) en bepaalde diersoorten voelen zich er dan niet meer thuis. Handhaving van de geldende regels voor natuurgebieden is niet meer bij te benen. Toezicht kost

geld en dat is een postwaarop door natuurbeherende instanties wordt bezuinigd.

De natuurvisie voor het poldergebied ten oosten van Eelde-Paterswolde zag er op zich niet zo gek uit. Er spelen daar allerlei belangen. Belangen van verschillende categorieën landeigenaren, van overheden en van het waterschap. Die belangen moeten verenigd worden in een gezamenlijke visie. En dat is een behoorlijke opgave. Wij als IVN-ers hadden kritiek op het feit dat er voor de weidevogels geen toekomst meer zou zijn. Wij hadden op een groot oppervlak wel een goed beheer gewenst ten bate van de grutto en andere soorten weidevogels. Dus bijvoorbeeld een hooilandbeheer en het jaarlijks opbrengen van ruige mest. Maar voor een dergelijk beheer moet een grote inspanning worden geleverd en dat kost geld. Dat komt Natuurmonumenten niet goed uit, al zegt zij dat niet in dergelijke bewoordingen. Wat zal komen zijn ruigere graslanden en rietkragen langs de verbrede benedenloop van de Oude Aa. Ook zullen er nattere stukken komen. Riet- en moerasvogels zullen er meer moeten gaan voorkomen. We hopen dat het rietbeheer zowel oud- als jong riet oplevert. Meer variatie betekent meer keuze voor meerdere vogelsoorten. En zo leidt een veranderend beheer tot veranderende natuur in de polders. Het is niet alleen de recreatie die dit bewerkstelligt.

Van de bijeenkomst is een verslag gemaakt. Mogelijk wordt met geuite wensen toch wat gedaan.

De roerdomp terug in het jaar 2013? Van mij krijgt Natuurmonumenten het voordeel van de twijfel.

Fred van der Noord

Foto: Fred v.d Noord

Werkgroepen en contactpersonen

Bomen, ruimtelijke ordening en milieu

Agaath AB

telefoon: 050-3093113

Medewerkers

J. Eilander, N. Reddingius, M. de Boer, Y. de Boer, T. van den Berg

Jeugd

Aafke Pot

telefoon: 050-3095518

Medewerkers

A. AB, T. van den Berg, J. Eilander, F. Nijdam, G. Rietema, G. Geertman, M. de Boer, G. Dijkstra

Landschapsbeheer

Maarten Koomen

telefoon: 0592-544100

email: m.koomen2@kpnplanet.nl

Medewerkers

T. Schat, J. Vietje, E. de Waal, A. de Haan, J. Lanning, J. de Leeuw, A.H. van der Meulen, K. Mulder, E. Nijhof, A. Tel, S. Zijlstra

Planten

Vera Troost

telefoon: 050-3090989

Medewerkers

T. van den Berg, Y. de Boer, F. Nijdam, I. Botta, L. Bierdrager, J. Eilander

Publiciteit

Henk von Eijje

telefoon: 050-3092973

Medewerkers

T. van den Berg, Y. de Boer, L. Stockmann, T. Schat

Vlinders

Waarnemend:

telefoon: 0592-542732

W. Folkers

email: w.folkers@wanadoo.nl

Vlinderkampje

Tineke van den Berg

telefoon: 050-3094337

Jille Eilander

telefoon: 050-3091918

Medewerkers

R. Douma, A. Zoon, E. Pieters, M. Wilkens, F. Nijdam, Y. de Boer, J. van der Werff, J. Steyvers, W. Hoekema

Vogels

Anne van der Zijpp

telefoon: 050-3096970

Kees Bouwer

telefoon: 0592-541713

email: bouwer100@hotmail.com

Medewerkers

H. Boema, S. Rienks, P. Feenstra, J. Meeder, W. Zandt, M. Hols, B. van Manen, J. Poel, M. Snijder, R. Warries, L. Stockmann, J. Kadijk, A. Pot-Ellen, H. Eggenhuizen, J. Fekkes, M. van Nieff, S. Schipper, T. Westerhof, B. Visch
Combinatie OI Eel/IVN

Natuurlijke historie

Secretaris: J. Eilander

Vormgeving Groen

Redactie Groen

Sander Wittenaar

Ynze de Boer

email: ynzedeboer@hetnet.nl

Wil Folkers

email: w.folkers@wanadoo.nl

Leo Stockmann

email: gstockmann@hotmail.com

Lideke Jorritsma

Distributie Groen

Webmaster

Site

Herman Boema

email: hboema@home.nl

www.ivneelde.nl

RANSUIL

OEHOE

BOSUIL

STEENUIL